

EDWARD BRZEZIŃSKI

EFEKTYWNOŚĆ PRODUKCYJNO-EKONOMICZNA WAŻNIEJSZYCH DZIAŁALNOŚCI ROLNICZYCH W WARUNKACH GÓRSKICH NA PRZYKŁADZIE BESKIDU NISKIEGO

Przedstawiono skalkulowane wartości produkcji końcowej, kosztów bezpośrednich i dochodu bezpośredniego w przeliczeniu na 1 ha dla ważniejszych działalności rolniczych, przy wydajnościach jednostkowych roślin i zwierząt uzyskiwanych w produujących gospodarstwach indywidualnych na terenie Beskidu Niskiego.

I. CEL I METODA OPRACOWANIA

Celem pracy jest porównanie produktywności wybranych działalności rolniczych, prowadzonych w gospodarstwach terenów górskich. Chodzi szczególnie o te działalności¹ produkcji zwierzęcej, które w głównej mierze oparte są o produkcję pasz na użytkach zielonych. Wyniki obliczeń dają pogląd między innymi o tym, jak wysoka produkcja żywca, mleka i wełny może być uzyskana w przeliczeniu na 1 ha powierzchni wyżywieniowej, przy wydajnościach jednostkowych roślin i zwierząt uzyskiwanych w gospodarstwach indywidualnych lepszych niż przeciętne na terenie Beskidu Niskiego. Pozwala to na określenie możliwości produkcyjnych gospodarstw. Ponadto skalkulowane kwoty dochodu bezpośredniego wraz z określonym normatywnym zapotrzebowaniem robocizny mogą być pomocne przy optymalizacji struktury produkcji w warunkach poszczególnych gospodarstw.

¹ Działalność produkcyjna rozumiana jako „gałąź produkcji, poszczególna produkcja czy nawet operacja produkcyjna — zależnie od stopnia agregacji — dla której przyjmujemy taką samą technologię, te same parametry techniczno-ekonomiczne, a więc normy, normatywy, oraz te same parametry funkcji celu” [9].

Badania nad dochodowością gospodarstw indywidualnych w naszym kraju prowadzone są z reguły w takim ujęciu, które pozwala w najlepszym wypadku na określenie kwoty dochodu rolniczego w skali całych jednostek produkcyjnych, a nie poszczególnych działalności rolniczych. Mały stopień szczegółowości tego rodzaju badań usprawiedliwiony jest w pewnej mierze trudnościami w uzyskaniu odpowiedniego materiału dowodowego podczas jednorazowego wywiadu w gospodarstwie. Zwrócili na to uwagę K u b i c a, K r ó l i Z a b i e r o w s k i [2]. W celu ustalenia dochodu czystego, bądź tylko dochodu bezpośredniego w przeliczeniu na jednostkę wybranych działalności produkcyjnych konieczne jest prowadzenie na bieżąco zapisów zdarzeń gospodarczych [11]. Przykładem w tym zakresie mogą być systematyczne badania nad opłacalnością podstawowych gatunków roślin i zwierząt wykonywane przez Instytut Ekonomiki Rolnej w Warszawie na podstawie zapisów w książkach rachunkowości rolnej oraz danych statystycznych [8].

Nie dysponując tak szczegółowym materiałem empirycznym przy obliczaniu dochodu bezpośredniego oparto się w niniejszej pracy głównie na normatywach z literatury, uwzględniając tylko niektóre podstawowe dane z gospodarstw analizowanego terenu. Do porównań działalności produkcyjnych pod względem dochodowości zastosowano metodę kalkulacji różnicowych [5]. Obliczony dochód bezpośredni stanowi różnicę między wartością produkcji potencjalnie towarowej¹ a kosztami bezpośrednimi. W kalkulacjach tych, przy obliczeniach dochodu bezpośredniego w gospodarstwach indywidualnych i zysku brutto w przedsiębiorstwach rolnych pomija się koszty pośrednie, pokrywające się w szerokim zakresie z kosztami stałymi, niezależnymi zwykle w okresie kilku lat od rozmiarów i struktury produkcji. Koszty uwzględniane są dopiero w skali całego gospodarstwa przy obliczeniach dochodu rolniczego lub zysku w końcowym etapie rachunków. Wówczas od sumy dochodów bezpośrednich z wszystkich działalności gospodarstwa odejmuje się koszty pośrednie i otrzymuje dochód rolniczy w gospodarstwie indywidualnym. Odpowiednio w przedsiębiorstwie rolnym suma zysków brutto pomniejszona o koszty pośrednie daje kwotę zysku. Wszystkie te zależności przedstawiono na ogólnym schemacie (ryc. 1). Podano tam także uwzględniane rodzaje kosztów bezpośrednich, różniących się zakresem przy obliczeniach dochodu bezpośredniego i zysku brutto. Mianowicie, w gospodarstwach indywidualnych nakłady siły roboczej rolnika i jego rodziny nie są wyceniane i nie wchodzi do kosztów bezpośrednich, lecz są składnikiem dochodu rolniczego, podobnie zresztą jak koszty robocizny o cha-

¹ Wartość rynkowa produktu głównego (np. ziarna, żywca). Wartość produktu ubocznego (słoma, obornik) jest pomijana. Jeżeli w odniesieniu do działalności roślinnych, towarowych przyjąć założenie, że produkcja zostanie sprzedana, obliczone wartości odpowiadają produkcji końcowej (nazwę tę przyjęto w tabeli 1 i w dalszym tekście).

rakterze pośrednim. Natomiast w przedsiębiorstwach rolnych całość nakładów siły roboczej uwzględniona jest w kosztach. Nadmienić należy jeszcze, że koszt robocizny najemnej ponoszony ewentualnie na określone działalności produkcyjne w gospodarstwie indywidualnym powinien być przy obliczeniach dochodu bezpośredniego traktowany inaczej dla okresu minionego (na podstawie danych sprawozdawczych) niż przy kalkulacjach przedwstępnych. W pierwszym przypadku doliczany jest do kosztów bezpośrednich (jak na ryc. 1), natomiast w drugim, jako nie będący wielkością normatywną, powinien być pominięty. Dopiero bowiem po zaplanowaniu struktury produkcji i sporządzeniu bilansu siły roboczej można określić wielkość donajmu.

Kalkulacje dochodu bezpośredniego w tej pracy zostały sporządzone na ogół według przedstawionego schematu, z uwzględnieniem wyżej podanego zastrzeżenia. Tak więc od wartości produkcji końcowej w przeliczeniu na 1 ha lub na 1 sztukę efektywną bądź strukturalną¹ inwentarza odjęto te koszty bezpośrednie wymienione w pozycjach od 1 do 12, które dotyczą danej działalności. Wyjątek stanowiły tylko koszty siły pociągowej (poz. 7), które mogą różnić się dość wyraźnie zależnie od jej rodzaju, mocy ciągników, itp. W związku z tym przeniesione zostały umownie do kosztów pośrednich. Jest to dopuszczalne [11], bowiem dochód bezpośredni podobnie jak zysk brutto nie są kategoriami ekonomicznymi, dla których obowiązują ściśle ustalone reguły obliczeń, lecz kategoriami rachunkowymi, dla których w założeniach do kalkulacji możliwe są drobne odstępstwa od zalecanych zasad.

W celu uzyskania porównywalności działalności roślinnych i zwierzęcych dochód bezpośredni i inne parametry dotyczące gałęzi chowu bydła i owiec odniesiono do 1 ha powierzchni wyżywieniowej z gospodarstwa. Obszar ten obejmuje główną powierzchnię paszową i areał roślin towarowych (tu tylko ziarno zbóż) przeznaczonych na paszę. Przy tym kosztami pasz własnych obciążono produkcję zwierzęcą po kosztach bezpośrednich poniesionych na ich produkcję (nasiona, nawozy mineralne itd.), a treściwymi po cenach zakupu.

Podstawę do kalkulacji stanowiły dane dotyczące wydajności jednostkowej roślin i zwierząt oraz struktury powierzchni wyżywieniowej, przyjęte na podstawie badań przeprowadzonych w Instytucie Ekonomiki i Organizacji Rolnictwa AR w Krakowie². Badania te dotyczyły między

¹ Np. 1 krowa z przychówkiem na reprodukcję przy założeniu 20% brakowania stada podstawowego.

² Augustyn K., *Ekonomika i organizacja gospodarstw nastawionych na chów bydła w rejonie działania OSM w Gorlicach*, praca magisterska wykonana w Instytucie Ekonomiki i Organizacji Rolnictwa AR w Krakowie, maszynopis, 1976; Brzeziński E., *Modele produkcyjno-ekonomiczne gospodarstw indywidualnych dla terenów Polski południowo-wschodniej*, praca doktorska wykonana w Instytucie Ekonomiki i Organizacji Rolnictwa AR w Krakowie, maszynopis, 1977.

innymi 23 przodujących gospodarstw indywidualnych z gmin: Bukowsko i Ropa, położonych w Beskidzie Niskim. Średnia wysokość plonów roślin w przodujących gospodarstwach tych dwu gmin: użytków zielonych 32 ton zielonej masy z 1 ha, okopowych pastewnych 45 ton z 1 ha i zbóż 2,2 tony z 1 ha przyjęta została w tabeli 1 jako I poziom plonów. II poziom plonów, brany pod uwagę przy obliczeniach powierzchni wyżywieniowej dla inwentarza trawożernego, różnił się tylko wyższą o 13 ton zielonej masy z 1 ha wydajnością użytków zielonych, możliwą do osiągnięcia w niektórych częściach Beskidu Niskiego. Nakłady i koszty bezpośrednie dla poszczególnych działalności ustalono w oparciu o normatywy z literatury, przepisy, cenniki środków produkcji i usług itp. Wielkość zapotrzebowania pasz w przeliczeniu na 1 sztukę inwentarza określono na podstawie norm żywieniowych zwierząt [7] i innych danych pomocniczych [3]. Normatywy pracochłonności w produkcji roślinnej i zwierzęcej przyjęto za Manieckim [4]. W produkcji roślinnej dotyczą one I poziomu mechanizacji prac, który spotykany jest w gospodarstwach posiadających ciągnik lub korzystających w dużym zakresie z usług. W produkcji zwierzęcej są aktualne przy takiej jej skali, która umożliwia częściową mechanizację prac (dój, usuwanie obornika).

Wielkość nakładów i kosztów dla działalności jednoimiennych została zróżnicowana zależnie od poziomu plonów i wydajności jednostkowej zwierząt. Wartość produkcji i koszty bezpośrednie ustalono przy poziomie cen na produkty rolnicze i środki produkcji, które miały miejsce w drugiej połowie 1978 r.

II. POZIOM PRODUKCJI KOŃCOWEJ ORAZ SKALKULOWANE KOSZTY I DOCHÓD BEZPOŚREDNI DLA WYBRANYCH DZIAŁALNOŚCI

Charakterystykę 14 działalności produkcyjnych pod względem dochodu bezpośredniego na 1 ha i 1 roboczogodzinę, zapotrzebowania pracy przy danym poziomie produkcji końcowej w jednostkach naturalnych i w zł na 1 ha zamieszczono w tabeli 1. Oprócz podanych dla porównania jęczmienia i ziemniaków, które jako towarowe działalności mogą występować w niektórych terenach Beskidu Niskiego, uwzględniono następujące działalności:

nr 3—8 — krowy z przychówkiem na reprodukcję (odchów jałówek cielnych w ilości potrzebnej na zastąpienie brakowanych krów o użytkowaniu 5 lat, sprzedaż pozostałych cieląt w wieku do 3 miesięcy);

nr 9—10 — młode bydło opasowe chowane w oparciu o kupne cielęta od wagi ok. 90 kg do wagi ok. 460 kg (przyrosty dzienne 0,8 kg);

nr 11—12 — owce użytkowe z odchowem jagniąt rzeźnych do wagi

Tabela 1

Produkcja końcowa, koszty i dochód bezpośredni ważniejszych działalności produkcyjnych w przeliczeniu na 1 ha*

Działalność produkcyjna	nr	Poziom plo- nów	Produkcja kończąca z 1 ha użytków rolnych		Wartość pro- dukcji końco- wej	Koszty bezp- średnie	Dochód bezp- średni	Zapo- trzebo- wanie na pracę w rbg/ /1 ha	Dochód bezp- średni w zł na 1 rbg	Ilość sztuk inwentarza na 1 ha:	
			żywiec w tonach	mleko w hl						struk- tural- nych	du- żych
Jęczmień	1	2,5 t	*	*	12,6	3,1	9,5	82	116	*	*
Ziemniaki	2	18,0 t	*	*	36,0	10,2	25,8	340	76	*	*
Krowy (z przychówkiem na reprodukcję) o wydajności rocznej mleka w l:	3	I	0,15	29,4	21,0	6,3	14,7	224	66	0,9	1,2
	4	II	0,20	39,0	28,3	8,4	19,9	294	68	1,2	1,6
	5	I	0,13	34,0	23,6	6,6	17,0	215	79	0,8	1,1
	6	II	0,17	44,5	30,8	8,6	22,2	277	80	1,1	1,4
	7	I	0,15	30,7	22,2	8,0	14,2	224	63	1,0	1,3
	8	II	0,22	43,2	31,3	11,4	19,9	311	64	1,4	1,8
	9	I	0,64	*	25,4	13,1	12,3	162	76	1,4	1,1
	10	II	0,87	*	34,3	17,7	16,6	216	77	1,9	1,5
Miode bydło opasowe do wagi 460 kg	11	I	0,21	22 **	14,0	6,8	7,2	170	42	5,6	0,8
	12	II	0,27	29 **	18,0	8,7	9,3	215	43	7,2	1,1
Owce hodowlane	13	I	0,22	23 **	18,5	7,6	10,9	173	63	4,2	0,8
Owce hodowlane	14	II	0,27	29 **	23,4	9,6	13,8	216	64	5,3	1,1

* W produkcji zwierzęcej na 1 ha powierzchni wyżywieniowej z gospodarstwa, przy zakupie 40% pasz treściwych.

** Wełna w kg.

30 kg, przy czym sztukę strukturalną stanowi 1 maciora dorosła, zastępowana po 5 latach użytkowania własnym materiałem;

nr 13—14 — owce hodowlane; sztukę strukturalną stanowi 1 maciora dorosła (w przeliczeniu na 10 matek odchowanych będzie rocznie 5 maciorek hodowlanych w wieku 1,5 roku, 3 tryki hodowlane do 1,5 roku i 3 wybrakowane jagnięta do 0,5 roku).

Działalności nr 7—8 dotyczą produkcji na monokulturze użytków zielonych. Całość pasz treściwych ma pochodzić z zakupu, a krowy mleczne utrzymywane mają być w oborach bezściółkowych. W przypadku pozostałych działalności produkcji zwierzęcej przyjęto założenie, że 40% pasz treściwych będzie pochodzić z kupna, a w strukturze powierzchni wyżywieniowej oprócz użytków zielonych uwzględniono zboża i okopowe pastewne.

Przyjęte parametry dotyczą krów rasy nizinnej czerwono-białej i owiec rasy polskiej górskiej lub jej krzyżówek. Obliczenia przeprowadzono dla dwu poziomów plonów i dwu wydajności jednostkowych krów mlecznych.

Obliczenia wskazują, że przy chowie krów o wydajności rocznej 3500 l można uzyskać produkcję końcową w przeliczeniu na 1 ha powierzchni wyżywieniowej o I poziomie planowania: 2940 l mleka i 0,15 ton żywca. Przy wzroście plonów zielonej masy na użytkach zielonych z 32 ton/ha do 45 ton/ha produkcja końcowa mleka na 1 ha powinna zwiększyć się o 32,7%, a dochód bezpośredni o 35,4% (z 14,7 tys. zł/ha do 19,9 tys. zł/ha). Liczba sztuk bydła utrzymywanych na 1 ha zwiększy się odpowiednio z 1,2 do 1,6 sztuki dużej. Abstrahując od danych tabeli 1 skalkulowano, że przy spadku plonu zielonej masy na użytkach zielonych z 32 ton do 20 ton/ha, wartość produkcji końcowej mleka i żywca z 1 ha powierzchni wyżywieniowej zmniejszy się z 21 tys. zł do około 14 tys. zł, a dochód bezpośredni z 14,7 tys. zł do około 8,5 tys. zł/ha. Przy podobnych kosztach stałych na 1 ha różnice procentowe w dochodzie rolniczym na 1 ha będą jeszcze większe. Przykład ten świadczy, że zwiększenie dochodowości produkcji zwierzęcej może odbywać się przede wszystkim na drodze zwiększenia plonów pasz. Jak bowiem wynika z innych danych, wzrost wydajności mlecznej krów nie pociąga za sobą tak znacznego wzrostu produkcji końcowej i dochodu bezpośredniego z 1 ha.

Porównując działalności nr 5 i nr 3 stwierdzić można, że przy zwiększeniu wydajności mleka od krowy o 28,6% (z 3500 do 4500 l) należy liczyć się ze wzrostem produkcji końcowej na 1 ha o 12,4% i dochodu bezpośredniego na 1 ha o 15,6%. Wynika to z faktu, że podniesienie mlecznej wydajności krów wymaga zwiększenia dawek pasz treściwych i objęściowych, a więc i powierzchni wyżywieniowej. Na 100 ha powierzchni wyżywieniowej można przy tych samych plonach wyżywić ok. 90 krów o wydajności 3500 l, lub ok. 80 krów o wydajności 4500 l

(w obu przypadkach z przychówkiem na reprodukcję). Na podkreślenie zasługuje dość znaczny wzrost dochodu bezpośredniego na 1 godzinę zapotrzebowania pracy po zwiększeniu wydajności mlecznej krów.

Prowadzenie chowu bydła na monokulturze użytków zielonych powoduje wzrost kosztów bezpośrednich na 1 ha o 2—5 tys. zł w porównaniu z sytuacją, gdy chów ten odbywa się w gospodarstwie posiadającym 20—30% gruntów ornich w użytkach rolnych. Jednakże wartość dochodu bezpośredniego na 1 ha utrzymuje się na podobnym poziomie, zapotrzebowanie bowiem powierzchni wyżywieniowej na 1 krowę zmniejszy się o powierzchnię produkcji pasz treściwych własnych.

Produkując żywca młodego bydła opasowego można wprawdzie uzyskać większy dochód bezpośredni na 1 godzinę pracy niż przy chowie krów mlecznych o wydajności 3500 l mleka, ale jeśli chów bukatów prowadzony jest intensywnie, to staje się dosyć drogi. Koszty bezpośrednie na 1 ha powierzchni wyżywieniowej są tu około dwukrotnie wyższe niż w chowie bydła mlecznego (porównanie działalności nr 9 z nr 3 oraz nr 10 z nr 4). Jednak dochód bezpośredni na 1 ha jest tylko o 2,4—3,3 tys. zł mniejszy. Produkcja końcowa żywca przy I poziomie plonów osiągnąć może 0,64 ton/ha a przy II — 0,87 ton/ha. Produkcja końcowa żywca netto, która w tym wypadku jest lepszym miernikiem produktywności powierzchni wyżywieniowej, wyniesie odpowiednio: 0,51 ton/ha i 0,70 ton/ha.

Analizując kalkulację efektywności produkcyjno-ekonomicznej chowu owiec, należy mieć na uwadze zastrzeżenie, że do wartości produkcji nie wliczono mleka owczego. W gospodarstwach utrzymujących większe stada rezygnuje się często z doju owiec. W każdym razie odchów jagniąt rzeźnych rasy polskiej górskiej nie może być uznany za działalność dochodową. Dopiero odchów materiału hodowlanego może dać podobne wyniki jak chów bydła opasowego.

III. ZAKOŃCZENIE

Zestawienia wielkości i wartości produkcji na 1 ha, kosztów bezpośrednich i dochodu bezpośredniego mogą, jak się wydaje, dać dobry pogląd o efektywności produkcyjno-ekonomicznej różnych działalności rolniczych. Stosowane np. przez B l o h m a [1] zestawienia kosztów specjalnych i zysku brutto dla różnych poziomów plonów i wydajności jednostkowej zwierząt spełniały należycie tę rolę. Dane tego rodzaju poszerzone o cały zakres informacji liczbowych, niezbędnych przy planowaniu produkcji metodą planowania programu mogą stanowić pomoc w do-

radztwie rolniczym przy sporządzaniu projektów reorganizacji gospodarstw.

Scharakteryzowana wielkość produkcji podana została dla działalności produkcji zwierzęcej na 1 ha powierzchni wyżywnieniowej. Powierzchnia ta nawet w gospodarstwach specjalistycznych jest mniejsza od powierzchni użytków rolnych. Stąd przeprowadzone kalkulacje potwierdzają wnioski wysunięte na podstawie badań empirycznych przez Martynę [6], dotyczące zbyt wysokich norm zwierzęcej produkcji towarowej z 1 ha dla kwalifikacji gospodarstw specjalistycznych. Chodzi szczególnie o gospodarstwa położone na glebach słabych. Dlatego pozytywnie należy ocenić korektę tych norm przeprowadzoną ostatnio [10], a uwzględniającą bonitację gleb.

Z teoretycznego punktu widzenia stwierdza się duże możliwości wzrostu produkcji rolniczej. Jednakże, aby prezentowane efekty produkcyjne były możliwe do osiągnięcia w większej liczbie gospodarstw rejonu górskiego, konieczne jest zwiększenie nakładów nowoczesnych środków produkcji. Chodzi szczególnie o większą dostępność środków technicznych, zwłaszcza maszyn i ciągników. Jak do tej pory rozwój produkcji rolniczej w terenach górskich napotyka w naszym kraju dodatkowe przeszkody w postaci niedoboru sprzętu mechanicznego dostosowanego do pracy na stokach. Należy liczyć się z tym, że przewidywane zwiększenie się odpływu ludności z rolnictwa będzie w następnych latach dotyczyć w pierwszym rzędzie terenów o niskiej wydajności ziemi. I właśnie w takich terenach, do których niewątpliwie zaliczyć trzeba rejon górski, zastępowanie pracy żywej środkami technicznymi powinno następować szybciej niż gdzie indziej. Nie można bowiem dopuścić do ekstensyfikacji produkcji rolniczej, co często następuje wtedy, kiedy wyraźnie zwiększa się liczba hektarów użytków rolnych w przeliczeniu na 1 zatrudnionego w rolnictwie.

Instytut Ekonomiki i Organizacji Rolnictwa
Akademii Rolniczej w Krakowie

LITERATURA

- [1] Blohm G., *Nowe zasady prowadzenia gospodarstw*. PWRiL, Warszawa 1969.
- [2] Kubica J., Król B., Zabierowski K., *Problematyka i metoda badań terenowych z zakresu ekonomiki rolnictwa i organizacji gospodarstw rolnych*, Zesz. Nauk. WSR w Krakowie, „*Ekonomika*”, z. 2, 1962.
- [3] Krzysiak A., Kubrak A., *Ekonomika i organizacja gospodarstw rolniczych*. PWRiL, Warszawa 1972.

- [4] Maniecki F., *Organizacja i planowanie pracy wykonawczej w gospodarstwie rolniczym*. PWRiL, Warszawa 1976.
- [5] Manteuffel R., *Rachunkowość rolnicza*, t. II. PWRiL, Warszawa 1964.
- [6] Martyna J., *Studium nad istotą i metodami mierzenia specjalizacji gospodarstw chłopskich w produkcji zwierzęcej*, Zesz. Nauk. AR w Krakowie, „Rozprawy” nr 36, 1975.
- [7] *Normy żywienia zwierząt*. PWRiL, Warszawa 1974.
- [8] Reinstein J. Scheffs M., *Analiza kosztów opłacalności i dochodowości produkcji rolnej w gospodarstwach indywidualnych w latach 1975—1977*, „Zagadn. Ekon. Roln.”, dod. do nr 5, 1978.
- [9] Rychlik T., Kosieradzki M., *Podstawowe pojęcia w ekonomice rolnictwa*. PWRiL, Warszawa 1976.
- [10] Uchwała Rady Ministrów nr 107 z dnia 4 sierpnia 1978 r. w sprawie specjalizacji indywidualnych gospodarstw rolnych i zespołów rolników oraz kooperacji w rolnictwie, Mon. Pol. nr 30, poz. 108, 1978.
- [11] Wojtaszek Z., *Organizacja i rachunek ekonomiczny w indywidualnym gospodarstwie rolnym*. PTE, Warszawa 1969.

Edward Brzeziński

**PRODUCTIVE AND ECONOMIC EFFICIENCY OF SOME MORE IMPORTANT
AGRICULTURAL ACTIVITIES IN MOUNTAIN CONDITIONS EXEMPLIFIED
BY THE BESKID NISKI**

Summary

On the basis of the results of studies carried out in leading individual farms and using norms adopted from literature, the value of final production, costs and direct income for productive activities, the most frequent in agriculture of the Beskid Niski, have been calculated. Two levels of plant crops and two different levels of a yield of milk from one cow were taken into account. All parameters: production in natural units and in zł, direct income and costs of labour etc. were calculated for twelve activities of animal production per 1 ha of a feeding superficies in a given farm. It has been found that when specializing a farm in rearing of cattle it is possible to obtain a yield of milk of 3—4 thds l or 0,5—0,7 t of cattle for slaughter per 1 ha of alimentary superficies. When considering economic effects, the rearing of milk cattle is more profitable than of a beef one. A rearing of sheep is an activity of the lowest indirect income calculated per 1 ha and 1 hour of labour.

Institute of Economy and Agriculture Organization
University of Agriculture in Kraków

Эдвард Бжезиньски

**ПРОИЗВОДСТВЕННО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ
ВАЖНЕЙШЕЙ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
В ГОРНЫХ УСЛОВИЯХ НА ПРИМЕРЕ НИЗКОГО БЕСКИДА**

Резюме

На основании результатов исследований, проведенных в ведущих индивидуальных хозяйствах и при использовании нормативов, зачерпнутых из литературы, были спекулированы: стоимость конечной продукции, издержки и непосредственный доход для этих видов производственной деятельности, которые типичны для сельского хозяйства Низкого Бескида. Учитывались два уровня урожая растений и две разные продуктивности молока от одной коровы. Все параметры: продукцию в натуральных и монетных („злотых”) единицах, издержки и непосредственный доход, а также затраты труда и т.д., были пересчитаны для двенадцати видов деятельности в области животноводства на 1 гектар питательной площади в данных хозяйствах. Было констатировано, что в специализированных хозяйствах, направленных на скотоводство, можно получить в пересчете на 1 га питательной площади продукцию от 3 до 4 литров молока или 0,5 до 0,7 тонны убойного скота. С точки зрения экономических эффектов более выгодным является выращивание молочного скота, чем тучного. Овцеводство дает самый низкий непосредственный доход с 1 га и 1 часа работы.

Институт экономики и организации сельского хозяйства
Сельскохозяйственная академия в Кракове